

Одна з конкурсних короткометражок нинішнього, 36-го Київського міжнародного фестивалю «Молодість» називалася «Щось схоже на щастя». Не саме щастя, а певна його подоба; так от і весь цьогорічний фестиваль – не сама «Молодість», а дещо подібне до неї. Що б там не писала у першому випуску «KINO-КОЛО газета», упереджаючи очікувану критику переміщення фестивального центру в «гламурні апартаменти» мультиплексу «Батерфляй-Ультрамарин», а «Молодість» без Будинку кіно – «як коляска без мотоцикла». Це – теж цитата з фільму конкурсної програми («Мавпи взимку», М.Андонова, Болгарія, повний метр – не плутати з французькою «Мавпою взимку» А.Вернея 1962, з Ж.Габеном та П.Бельмондо); там, правда, йшлося про жінку без чоловіка...

Михайло Собуцький

ЩОСЬ СХОЖЕ НА «МОЛОДІСТЬ»

Враження перше: «буржуа» й «пролетарі»

Ні, перший розділ відомого «Маніфесту» тут ні до чого. Річ просто в тім, що у «гламурному» «Ультрамарині» від гупання кегельбанів, клацання більярдів та гральних автоматів, вереску підлітків, що прийшли аж ніяк не на фестиваль, і багато такого іншого обстановка кінофесту повністю втрачалася. До того ж, п'ять комп'ютерних кас, що обслуговували і публіку, і акредитовану пресу, виявилися менш ефективними, ніж одна касирка і один некомп'ютеризований адміністратор у кінотеатрі «Жовтень», де назавтра повторювалася ідентична програма. Отже, хто хотів ходити на кіно, а не у гейм-простір, той піднімався до «апартаментів» прес-центру на третьому поверсі за дитмайданчиком, брав запрошення на сьогодні й на завтра та й їхав собі на Поділ, у перший пролетарський кінозал з промовистою назвою «Гегемон». Кіномани й кінознавці виявилися «пролетарями розумової праці», яким «гламур» скоріше заважає. До того ж, саме на Подолі відбувалися принагідні для кіногурманів ретроспективи – одна у кіноклубі НаУКМА («Ігор Савченко та його учні»), друга у «Жовтні» («Піонери британського кіно»). Ретроспектива Савченка, присвячена сторіччю з дня народження митця, заслуговує окремої статті, яку їй буде присвячено; тут обмежимося коротким метром – сучасним, конкурсним (дебютним та студентським), у порівнянні з надкоротким британським, знятим більше сотні років тому. Порівняння, певна річ, вийде не завжди на користь сучасності.

Враження друге: молодість – це...

...крім усього іншого, ще й неминущий інтерес до старості. Була вже така «Молодість», роки три чи чотири тому, коли кількість стрічок про старість перетворилася на якість першої нагороди у студентському конкурсі. Сьогодні така кількість просто зашкалювала: три стрічки про будинки престарілих (Швейцарія, Франція, Куба – особливо дивує остання локалізація, здавалося б, суто європейського культу старості та вмирання); одна – наша, українська – про старе пожуржжя, яке отримало у спадок

купку доларів та й поїхало собі відпочивати на «Оксамитовий сезон» (так називається фільм). Цій короткометражці було присуджено навіть приз від Одеської кіностудії – марно, бо безпорадність її просто вражає. Мало того, що автори застрягли в 1990-х, коли хтось ще десь скуповував на підприємствах «ваучери», а хтось ще також думав, що купюра в один («1») долар важить неймовірно багато; вони ще й повторили у фіналі картинку фільму-переможця студентського конкурсу 32-ї «Молодості» (2002 року) «Cantando la vida», про який, мабуть, встигли забути. Й даремно. Бо ж там стара людина, що плавала у морських хвилях перед камерою, була справжньою, автентичною, а не зіграною, як двійко цьогорічних курортників. Та серед нинішніх фільмів-конкурсантів, присвячених останнім кадрам людського життя, був ще один, який призу не отримав та й навряд чи міг отримати. Не міг, бо, попри вишукану естетичність, прекрасне виконання та вміння слідувати принципіві «нічого зайвого» (навіть метафоричну гру на роялі в ньому дехто сприйняв буквально), він по перегляді лишив глибокий смуток і бажання здихатися враження, яке для сучасного нарцисичного суб'єкта є чимось на кшталт зайвого знання. Йдеться про фільм «Осінь – це сумно влітку...» Ніколя Букара (Бельгія, Франція). Стара людина, прокинувшись вранці, дивиться у дзеркало, і ми чомусь розуміємо (оце непрочитуване «чомусь» складає квінтесенцію авторської майстерності), що більше себе в ньому не побачить. Годує пташок, викинувши їм одразу весь запас черствого хліба, що його вистачило б на тиждень. Збирається, їде з попутником до міста; відсторонено відповідає на його буденні репліки (може, ця відстороненість нам щось підказує?); випиває кави, пересиджує дощ, не помітивши його (крупний план нерозкритої парасолі; тут же – рояль); повертається додому, зачиняє двері, не взявши молоко, що стоїть біля них... Людина, яка знає, що сьогоднішній її день – останній; це те, чого постмодерністське щастя, здійснюване в наказовому порядку, не може і не хоче помічати, хоча насправді фільм стоїть незрівнянно вище за сироп «Оксамитового сезону».

Як і за фільм «Жах» українця Мирослава Слабошпицького. І коли вже переведуться в нас на екрані бізнесмени у коротких штанцях, що танцюють під гупалку «Шикидим», а поруч у цей час когось гвалтують та вбивають? «Урок-вікно» згадується з фільму Кіри Муратової – то був хоча б абсурд, що працював завдяки своїй неправдоподібності. «Жах» своїм «кодом реалізму» позбавляє навіть і такого сумнівного задоволення. Знову режисер живе у 1990-х, а глядач – вже у 2000-х...

Якщо вже зайшла мова про вітчизняні фільми на «Молодості», згадаю ще й студента (Олександр Усик), який у «Диявольській теоремі» вирішив укотре втілити в чорнобілій естетиці одвічну тему насолоди від пізнання. Диявола викликали лише для того, щоб допомогти довести теорему Ферма. Добре (як студентська оцінка). Але є ще питання того, як це зіграно й знято (і наскільки оригінально). Естетика все тих же 90-х. Оцінка «погано» (гімназична; студентам ставлять лиш «незадовільно»), особливо за «диявола», схожого на розбагатілого старого хіпі. Зате в публіки, що читала нинішніх корифеїв українського постмодерну, викликала захоплення стрічка швейцар-

глядач має повне право не знати, чи плаче така-от публіка. Так само надуманим здався мені фільм «Човни Люксембурга» французького Ніколя Анжелія, що наслідує пізнього Алена Рене, у якого всі, замість говорити, невмотивовано співали просто всередині дієгези; плюс, тут мусять бути тема всемогутнього журналіста-міжнародника, якому не вдалося вивезти з Парижа кудись за кордон жіночку з дитиною, в яку (в жіночку) він закохався за стандартами модного за часів А.Рене у Франції пізньорадянського соцреалізму...

Серед конкурсних короткометражок трапилася й танцювальна – до пари згаданим співанкам – мініатюра про вампірів, що наввипередки виробляють всю ніч піруети, змагаючись за право першого укусу («Айє», Віржині Гурмель, Бельгія-Франція). Траплялися й типові прояви млявої критики пізньокапіталістичного суб'єкта з притаманними йому фобіями («Без паніки» Гудрон Фальке з Німеччини та «Овуляція» Анн-Софі Саль із Франції). Завершувався конкурсний показ критикою більш жорсткою, яка (правда, вже вкотре) засвідчувала бездушність

«Осінь – це сумно влітку...». Режисер Ніколя Букара. Бельгія, Франція.

«Марілена з Р7». Режисер Крістіан Немеску. Румунія.

ця Петера Волькарта «Terra incognita». Взагалі-то, це справді фільм у дусі того, яким мав би бути фестиваль «Молодість» з огляду на його назву. Чистий абсурд. Чистісінький, як то кажуть американізованою мовою, «фейк» – цебто фальшивка, що маскується під документ. Безумець з українським прізвищем Leschenko шукає міфічної країни, де панувала б антигравітація (і в небо б злітав?..) – типове молодіжне знуцання зі здорового глузду. На щось таке іноді цілий день марно чекаєш, переглядаючи псевдодорослі опуси на зразок «Стрижки» нашої людини в Нью-Йорку Богдани Смирнової (а була ж у конкурсі ще й «Наша людина в нірвані», теж псевдодоросла). Все ж молодь має бути або молодою, або ніякою. Це доводять, між іншим, ще дві короткометражки, на яких хотілося б зупинитися.

Румунська «Марілена з Р7» (режисер Крістіан Немеску, на жаль, місяць тому помер) отримала аж дві нагороди у конкурсі. У стрічці є декілька справді молодіжних епізодів, навіть з осмисленим використанням полієкрана; проте це не позбавляє її етикетки «Сутенери теж плачуть», провокованої фіналом, де над загиблою повією і справді плаче сутенер. Може, вони таки й плачуть, але

принципів корпоративної конкуренції, де переможець – той, хто позбавлений співчуття. Фільм «Компанія „Росвелл“» Яніка Ф. Гіна з Норвегії присвячено такому-от «вирішальному інтерв'ю» перед зарахуванням молодих кар'єристів до штату компанії. Прийшовши на співбесіду (власне, ще перед її початком), вони стають свідками спроби самогубства (як потім з'ясується, підлаштованої) і мають зробити вибір: допомогти людині чи встигнути до патрона. Той, між іншим, спостерігає за всім цим через скло й віддає перевагу молодикові, який вирішив не затримуватися біля невдахи, а прийти вчасно. Фільм непоганий, хоча й не оригінальний; нагород, однак, не отримав. Зате призом глядацьких симпатій, який цього року визначали через Інтернет, заволоділо «Щось подібне» (Есмір Фільо, Бразилія), назва якого дуже точно відбиває невиразність продукту, а сам вибір змушує сумніватися в ефективності процедури мережевого опитування.

Але ж було в конкурсі й «Щось, схоже на щастя» (Хав'єр Арсеньо, Іспанія). Подружня пара давно вже не знає, навіщо вони разом і як бути зі своїм колишнім щастям. Вони сваряться в машині, потрапляють в катастрофу, він стає інвалідом, а вона його щодня відвідує й нарешті

відчуває, як щось зв'язало їх наново, і тепер у неї є потреба турбуватися про чоловіка. Знову-таки – не постмодерністське нарцисичне «Щастя», яке можна просто купити в гендляря з однойменної франко-американської десятихвилинної новели Софі Барт (і проміняти на модельні черевички), а більш загальнолюдське «щось подібне».

На тому й полишимо сучасний короткий метр і звернімося до надкороткого – здебільшого одноквилинного – патріархального кінематографа британської Брайтонської школи.

Враження третє: діти, тварини, злодії й поліціанти ...та майже всі технічні винаходи подальшого розвитку кіно. Уточнімо відразу, про що йдеться: продукція «Брайтонської школи» – це 28 кінопримітивів, знятих двома британськими ентузіастами Джорджем Альбертом Смітом і Джеймсом Вільямсоном, на модному свого часу курорті в Брайтоні між 1896 та 1908 роками. Потім усе запо-

лонила американська продукція; але на межі століть місцеве кінематографічне життя вирувало досить активно. За першим фахом Вільямсон був хіміком, а Сміт – гіпнотизером, який виступав на сцені. Двійко аматорів (але ж хто тоді був професіоналом новонародженого кіномедіуму?) мимохідь винаходять безліч прийомів, що потім стануть необхідним складником мистецтва кіно. Англійський архівіст д-р Френк Грей особливо наголошував на тому, що в Сміта в 1899–1900 роках («Поцілунок у тунелі», «Бабусине збільшувальне скло») з'являється монтаж кількох окремо знятих планів. Насправді ж, окрім монтажу, можна бачити в цих стрічках «поліекран» («Санта Клаус» – Сміт, 1898), подвійну експозицію («Старий

хорист», чиї видіння вона втілює – Вільямсон, 1904, «Невдача Мері Джейн, або Не жартуй з гасом» – Сміт, 1903), зворотний рух – то простий (у «Будинку, який побудував Джек», Сміт, 1900), то примхливо ускладнений (як у «Зніжковілому купальнику та його живому одязі», Вільямсон, 1901), де різні одєжини впродовж не однієї, а вже цілих двох хвилин уперто повертаються на тіло купальника, що тільки-но встиг їх із себе познімати.

Рекордно довгий для свого часу хронометраж – 6 хвилин – має «Винагорода в 100 фунтів» Вільямсона (1908), де зустрічаємо злодіїв, переслідувачів, поліцію, чесного юнака, чий собака знайшов украдене, та божевільну багату англійку, яка саме собаці, а не юнакові «вручає» нагороду – ошийника, що, мабуть, ті сто фунтів і коштує. Безпосередній гумор Мельєсівського зразка спостерігаємо в «Цікавій історії» (теж Вільямсон, 1904). Зачитавшись якоюсь книгою з «цікавою історією», герой стрічки не помітив, як утравив під дорожній каток, який його вщент розчавлює. Потім двоє велосипедистів, проїздивши поруч, накачують його розплющене тіло насосами, наш герой стає на ноги та й іде собі геть. Просто-таки «піднесе-не тіло» пізніших мультсеріалів, якому не завдають шкоди жодні знущання. Плюс – винахід, якому по-дитячому радіють.

Діти й тварини з їхнім бешкетуванням – привілейовані персони архаїчного кіно. В брайтонців їх бачимо у «Хворому кошеняті» Сміта (1903), «Зупиніть грабіжника» Вільямсона (1901), у його ж «Дорогих синах вдома на свята» (1903) та «Нашому новому посильному» (1905).

Рання юність кінематографа, оживши в цій ретроспективі, мабуть, задала тон сприйняття решти «Молодості» (брайтонців демонстрували ввечері в перший день фестивалю). Спроможність брайтонців сконцентрувати в одній хвилині екранного часу максимум «мови кіно», звісно, не можуть повторити більшість сучасних експериментаторів. Щоправда, випадки вдалого надкороткого метражу чотири-п'ять років тому на «Молодості» все ж траплялися. Але загалом молодість кіно минула.

«Кіноринок Молодість». Український акцент

II Київський Міжнародний «Кіноринок Молодість», що працював у рамках 36 Міжнародного кінофестивалю «Молодість» упродовж чотирьох днів (25–28 жовтня 2006 року) акцентував увагу прокатників та дистриб'юторів передусім на українському кінематографічному продукті.

Допрем'єрні покази фільмів «Блудний син, блудна мати» (компанія «Техномедія», режисер Олексій Столяров), «Ім'я» (благодійний проект «Меценат», режисер Алла Яковлева), «Діви ночі» за мотивами відомого роману Юрія Винничука (Українська Медійна Група та телеканал «1+1», режисер Олег Фіалко), «З днем народження, королево» (компанія «Астра-СІ», режисер Тетяна Магар), «Запороги» («Укртелефільм» та компанія «Злагода», режисери Володимир Онищенко та Олег Бійма) показали, що фільми сучасних кінематографістів глядач (у даному випадку журналісти й кінознавці) вивчає з неабиякою цікавістю й готовий їх переглядати на широкому екрані.

Показ же картини «ORANG LOVE» (компанія «CineCity Production», режисер Алан Бадоев) допрем'єрним назвати можна за багатьох умов. Певну популярність у середовищі кіноманів фільм вже встиг здобути, тому зараховувати його до категорії «нові роботи», мабуть, запізно.

Прес-брифінг для ЗМІ з питання скасування постанови Кабінету Міністрів про дублювання фільмів українською мовою довів, що ставлення представників кіногалузі до питань «україно-російського» звуку не є настільки толерантним, як ставлення представників ЗМІ. Кроком уперед на шляху популяризації українського кіно стало позитивне ставлення держави до «Українського Кіножурналу». Презентація програми «Український Кіножурнал» від арт-директора фестивалю «Відкрита ніч» Михайла Ілленка стала важливим акцентом «Кіноринку Молодість», адже з 2007-го в кінотеатрах перед показом повнометражних фільмів будуть демонструватися короткометражні стрічки українських авторів.

Лілія Бондарчук